

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ
İKİNCİ DAİRE
ELÇİÇEK VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 6094/03)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

16 Temmuz 2009

İşbu karar AİHS'nin 44/2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Şekli düzeltmelere tabi olabilir.

USUL

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan (6094/03) no'lu davanın nedeni T.C. vatandaşları Hadi Elçiçek, Kulink Sevilgen ve Salih Tuğrul'un (başvuranlar) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne 10 Aralık 2002 tarihinde İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına ilişkin Sözleşme'nin (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi - AİHS) 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurudur.

Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde Ankara Barosu avukatlarından S. Kaya tarafından temsil edilmektedir.

OLAYLAR

Başvuranlar sırasıyla 1968, 1961 ve 1956 doğumludur. Bu başvurunun yapıldığı sırada başvuranlar Siirt Cezaevinde hükümlü bulunmaktaydı.

16 ve 19 Şubat 1999 tarihinde yakalanan başvuranlar polis önünde yasadışı örgüt PKK bünyesinde gerçekleştirdikleri eylemler hakkında ayrıntılı ifadeler vermiştir. Başvuranlar 25 Şubat 1999 tarihinde Diyarbakır Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Cumhuriyet Savcısı tarafından dinlenmiş, daha sonra aynı mahkemede nöbetçi hakim karşısına çıkarılmışlardır. Hakim adı geçenlerin tutuklanmalarına karar vermiştir. Yetkili savcı ve hakim önünde başvuranlar polise vermiş oldukları ifadelerin içeriğini teyit etmiştir. Ön soruşturma aşamasında başvuranlar avukat bulundurma hakkından yararlanmamışlardır.

Cumhuriyet Savcısı 19 Mart 1999 tarihinde Eski Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesi uyarınca başvuranları bir jandarma karakoluna saldırıda bulunmak, bu esnada iki güvenlik görevlisinin ölümüne neden olmak ve anayasal düzeni zorla yıkmaya teşebbüs etmekle itham etmiştir.

5 Mayıs 1999 tarihli ilk duruşmada, DGM başvuranların savunmalarını dinlemiştir. Başvuranlar Salih Tuğrul ve Hadi Elçiçek ifadelerini Kürtçe tercüman aracılığıyla vermiştir. Adı geçenler mahkeme önünde ön soruşturma kapsamında verdikleri beyanları ve olayları inkâr etmiştir.

1999 yılının Haziran ayında Devlet Güvenlik Mahkemelerinde askeri hakim varlığına son veren Anayasal ve yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

Yalnızca sivil hakimlerden oluşan DGM, 2 Ağustos 1999 ve 4 Aralık 2001 tarihleri arasında on altı duruşma yapmıştır. Mahkeme başvuranların davasını aynı olaylara dayalı açılan tek sanıklı başka bir davaya birleştirmiş, savunma tarafının tanıklarını dinlemiş ve dava dosyasına diğer yargılamalar kapsamında bulunan sanıkların vermiş oldukları beyanları ve tutanakları eklemiştir. 4 Aralık 2001 tarihli duruşmada mahkeme başvuranları dinlemiş; Salih Turgut ve Hadi Elçiçek bir tercüman aracılığıyla ifade vermiştir.

DGM, 4 Şubat 2001 tarihli duruşma sırasında başvuranları haklarında yapılan ithamlardan suçlu bulmuş ve ölüm cezasına çarptırmış, bu cezayı daha sonra müebbet hapis cezasına çevirmiştir. Mahkeme karar dayanağı olarak başvuranların gözaltında vermiş oldukları beyanların yanı sıra diğer yargılamalar çerçevesinde dinlenen kişilerin beyanlarını gerekçe olarak göstermiştir.

Yargıtay 11 Haziran 2002 tarihinde başvuruların mahkumiyetlerini onamıştır.

HUKUK

AİHS'nin 6/3 maddesinin c) fıkrasına atıfta bulunan başvurular gözaltında buldukları sırada avukat yardımından yararlanamadıklarından şikayetçi olmaktadır.

Hükümet başvuruların gözaltı süresi bitimini müteakip altı ay içinde başvurularını yapmadıklarını savunarak altı ay kuralına uyulmaması nedeniyle AİHM'yi bu başvuruyu reddetmeye çağırılmaktadır. Hükümet buna istinaden başvuruların iddiasına karşı çıkmaktadır.

AİHM, Yargıtay'ın 11 Haziran 2002 tarihinde kararını verdiğini ve AİHS'nin 35/1 maddesine uygun olarak bu kararın iç hukuktaki nihai kararı oluşturduğuna itibar etmektedir (Bkz. Ek ve Şıktaş-Türkiye kararı no: 6058/02 ve 18074/03, 17 Şubat 2009). Mevcut başvuru 10 Aralık 2002 tarihinde yapılmıştır. Dolayısıyla Hükümetin itirazı reddedilmektedir. AİHS'nin 35. maddesinin 3. paragrafı çerçevesinde şikayetin dayanaktan yoksun olmadığını kaydeden AİHM, ayrıca başka açılardan bakıldığında da kabuledilemezlik unsuru bulunmadığını tespit eder. Bu nedenle şikayet kabuledilebilir niteliktedir.

Esas ile ilgili olarak AİHM, Salduz-Türkiye kararında benimsediği içtihadına atıfla (Büyük Daire kararı no: 36391/02, 27 Kasım 2008) aynı gerekçelerle AİHS'nin 6/1 maddesiyle bağlantılı olarak AİHS'nin 6/3 maddesinin c) fıkrasının ihlal edildiği sonucuna varmaktadır.

AİHS'nin 6/1 ve 3 d) maddesine atıfta bulunan başvurular Devlet Güvenlik Mahkemesindeki davanın ilk bölümüne askeri hakimın katılmasından ve mahkumiyetlerinin diğer yargılamalar kapsamındaki kişilerin tanıklıklarına dayandığından ve bu kişileri sorgulama olanaklarının olmamasından şikayetçi olmaktadır. Başvuranlar Elçiçek ve Tuğrul Kürt kökenli olmaları dolayısıyla Türkçe bilmediklerini ve jandarmalar ve savcı önünde tercüman aracılığıyla iletişim kuramadıklarını ileri sürmektedir. Başvuranlar sonuç itibarıyla haklarında yapılan suçlamaları bilmediklerini ve bu durumun AİHS'nin 6/3 maddesinin a) fıkrasının ihlaline yol açtığını öne sürmektedir.

AİHM, başvurular tarafından öne sürülen bu iddiaları incelemiştir. Mahkemeye sunulan deliller ışığında AİHM, Sözleşme ile güvence altına alınan hak ve özgürlüklere ilişkin herhangi bir ihlalin sözkonusu olmadığını hatırlatır; dayanaktan yoksun addedilen bu şikayetlerin AİHS'nin 35. maddesinin 3. ve 4. paragraflarına uygun olarak reddedilmesi gerekir.

Geriye AİHS'nin 41. maddesinin uygulanması hususu kalmaktadır. Başvuranlar 200.000 Euro maddi ve manevi tazminat ve yargılama gider ve masrafları için 20.160 Euro talep etmektedir. Başvuranlar herhangi bir kanıtlayıcı belge sunmamıştır.

AİHM, mevcut başvurunun koşullarında sonuç itibarıyla en uygun telafi yönteminin başvuruların talep etmesi halinde AİHS'nin 6/1 maddesindeki gereklilikleri karşılayacak şekilde yeniden yargılanmaları olacağı kanısındadır (sözü edilen Salduz).

AİHM bunun dışında tespit edilen ihlal ile öne sürülen maddi zarar arasında herhangi bir illiyet bağı kuramamakta ve bu talebi reddetmektedir.

Manevi tazminat konusunda ise AİHM, gecikme faizi olarak Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı orana üç puanlık bir artış eklenerek başvuruların her birine hakkaniyete uygun 1.000 Euro manevi tazminat ödenmesini uygun görmektedir.

AİHM yargılama masraf ve giderlerine ilişkin başvuruların herhangi bir belge sunmadıklarını gözlemlemektedir. Sonuç olarak başvuruların bu yöndeki talepleri reddedilmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. Gözaltında avukat bulundurma hakkından yararlanılmadığına ilişkin şikayetin *kabuledilebilir*, bunun dışında kalanların *kabuledilemez olduğuna*;

2. AİHS'nin 6/1 maddesiyle bağlantılı olarak 6/3 maddesinin c) fıkrasının *ihlal edildiğine*;

3. a) AİHS'nin 44/2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, miktara yansıtılabilecek her türlü vergiden muaf tutularak ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden TL'ye çevrilmek üzere, Savunmacı Devlet tarafından başvuruların her birine 1.000 (bin) Euro manevi tazminat *ödenmesine*;

b) sözkonusu sürenin bittiği tarihten itibaren ödemenin yapılmasına kadar Hükümet tarafından, Avrupa Merkez Bankası'nın o dönem için geçerli olan faiz oranının üç puan fazlasına eşit oranda basit faiz *uygulanmasına*;

4. Adil tatmine ilişkin diğer tüm taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR.

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragraflarına uygun olarak 16 Temmuz 2009 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.